

unbewusst → implizit
bewusst → explizit

neboť když se vědomí ze své bezprostřední substanciální esence stahuje do sebe, stává se povinností čímsi formálně obecným, do čeho se každý obsah hodí stejně dobře, jak bylo shora dovozeno. Kolise povinností je však komická z toho důvodu, že vyjadřuje rozpor, totiž spor *absolutna v sobě protikladného*, tedy absolutno a bezprostředně nicotu tohoto takzvaného absolutna čili povinnosti. — Mravní vědomí však ví, co má dělat, a je rozhodnuto, že bude náležitě božskému nebo lidskému zákonu. Tato bezprostřednost jeho rozhodnutosti je jeho *bytí o sobě*, a má proto zároveň význam přírodního bytí, jak jsme viděli; není to nahodilost okolností či volby, co přiděluje jedno pohlaví tomu, druhé onomu zákonu — či obráceně, obě mravní moci dávají si v obou pohlavích své individuální jsoucno a uskutečnění.¹⁶

Tím, že mravnost jednak tkví bytostně v této bezprostřední rozhodnutosti, a proto je *pro vědomí* bytostí jen jeden zákon, jednak tím, že mravní moci jsou skutečné v *osobě* vědomí, nabývají tyto moci významu něčeho, co se *vylučuje a je v protikladu*; v sebevědomí jsou *pro sebe*, jako jsou v mravní říši jen *o sobě*. Protože je mravní vědomí *rozhodnuto* pro jednu z nich, je bytostně *charakterem*; pro ně zde není stejně *závažná esence obou*; protiklad se proto jeví jako *nešťastná kolise povinností jen s bezprávnou skutečností*. Mravní vědomí jako sebevědomí žije v tomto protikladu a jako sebevědomí směřuje zároveň k tomu, aby tuto skutečnost stojící proti zákonu, jemuž samo náleží, podrobilo tomuto zákonu násilím nebo lstí. Spatřujíc právo pouze na své straně, bezpráví však na straně druhé, vidí to z obou sebevědomí, jež patří božskému zákonu, na druhé straně *nahodilé lidské násilnictví* — kdežto sebevědomí přidělené zákonu lidskému vidí na druhé straně pouze svévoli a *neposlušnost* nitrného bytí pro sebe; neboť rozkazy, jež uděluje vláda, mají, ba jsou všeobecný veřejný smysl ležící na bíledni; vůle toho druhého zákona je však smysl podsvětní, uzavřený do nitra, jeví se ve svém jsoucnu jako vůle k jednotlivosti, a přijde-li v rozpor s prvním zákonem, je rouhavá.

Tím vzniká u vědomí protiklad toho, *co ví a co neví*, jako u substance protiklad *vědomého a nevědomého*; a absolutní právo mravního sebevědomí se dostává do sporu s božským *právem bytosti*. Pro sebevědomí jakožto vědomí předmětná skutečnost má bytnost jakožto předmětně skutečná; svou substancí je však sebevědomí jednotou sebe a tohoto protikladu a mravní sebevědomí je vědomí

Wort der Besessenen

substance; předmět jako protiklad sebevědomí ztratil proto úplně ten význam, že by měl bytnost sám pro sebe. Jako dávno zapadly sféry, v nichž tento předmět je pouhá věc, tak zapadly i tyto sféry, kde vědomí fixuje něco ze sebe sama a kde bytností činí jednotlivý moment. Proti takové jednostrannosti má skutečnost zvláštní sílu: *stojí ve spolku s pravdou proti vědomí a vyličí mu teprve, co je pravda*. — Mravní vědomí se však napilo z číše absolutní substance zapomenutí vši jednostrannosti, kterou má bytí pro sebe se svými účely a zvláštními pojmy; proto utopilo ve vodě tohoto Styxu zároveň veškerou vlastní bytnost a samostatný význam předmětné skutečnosti. Jeho absolutní právo je tedy, aby, jednajíc podle mravního zákona, *nenacházelo v tomto uskutečnění nic jiného než naplnění tohoto zákona sama a aby čin neukazoval nic jiného než to, co je mravní konání*. — Mravnost, jakožto absolutní bytnost a absolutní moc zároveň nemůže utrpěti žádný zvrát svého obsahu. Kdyby byla jen absolutní bytností bez moci, mohl by ji postihnouti zvrát od individuality; ale individualita jako mravní vědomí, vzdávajíc se jednostranného bytí pro sebe, zřekla se převratnosti; a podobně by byla pouhá moc naopak zvrácena bytností, kdyby byla ještě takovým bytím pro sebe. Z této jednoty vyplývá, že individualita je čistou formou substance, která je obsahem, a konání je přechod z myšlenky do skutečnosti jen jako pohyb protikladu, který nemá bytostný obsah, jehož momenty nemají zvláštní, vzájemně odlišný obsah a esenci. Absolutním právem mravního vědomí tedy jest, *aby čin, podoba jeho skutečnosti, nebyla ničím jiným než tím, co mravní vědomí ví*.

2. [Protiklady mravního jednání]

Avšak mravní bytnost se sama rozštěpila ve dvojí zákon, a vědomí jako nerozdvojený vztah k zákonu je přiděleno pouze jednomu z nich. Tak, jako toto *jednoduché* vědomí trvá na absolutním právu, aby se mu, poněvadž je mravním vědomím, *zjevil* sám bytostný obsah, jak je *o sobě*, tak trvá tento bytostný obsah na právu své *skutečnosti* či na tom, aby byl dvojitý. Toto právo bytostného obsahu však zároveň zde nestojí jako protějšek sebevědomí tak, že by bylo někde jinde, nýbrž je to vlastní bytnost sebevědomí; toliko v sebevědomí má toto právo své jsoucno a svou moc, a jeho protiklad je *činem sebevědomí*. Neboť sebevědomí, právě když se chápe jako osoba a přikračuje k činu, pozvedá se z *jednoduché*

mravnost x bož
všechno osobně realizováno

morální jednání = zločin

5 bezprostřednosti a samo klade to rozdvojení. Činem se vzdává onoho mravního určení, že je jednoduchou jistotou bezprostřední pravdy, a klade jím rozpad sebe samého v sebevědomí jako činné a ve skutečnost, která stojí proti němu a je pro ně záporná. Činem se tedy stává vinou. Neboť vina je to, co koná, konání pak je nejvláštější bytnost sebevědomí; a vina nabývá též významu zločinu: neboť jako jednoduché mravní vědomí se věnovalo jednomu zákonu, druhého se však odřeklo a porušuje jej svým činem. — Vina není lhotejná dvojsmyslná bytnost, která by znamenala, že čin, jak je vskutku na bíledni, mohl, a nemusil by býti konáním osoby, k níž přísluší; jako by se s konáním mohlo spojovat i něco vnějškového a nahodilého, co konání nepřináleží — takže by tedy konání z této stránky bylo bez viny. Avšak konání je samo tímto rozdvojením, které záleží v tom, že se klade pro sebe, a proti sobě klade cizí, vnějškovou skutečnost; patří ke konání samotnému, že je taková skutečnost, a tato skutečnost je pouze jeho dílem. Nevinné je tedy jen nekonání — jako bytí kamene — a ani bytí dítěte není bez viny. — Po obsahové stránce má však mravní jednání při sobě moment zločinu, poněvadž neruší přirozené přidělení obou zákonů oběma pohlavím, nýbrž zůstává naopak jako nerozštěpené směřování k zákonu v rámci přírodní bezprostřednosti; a to, že je konáním, činí tuto jednostrannost vinou: totiž, že uchopuje toliko jednu stránku bytnosti a k druhé se chová záporně, tj. porušuje ji. Bude později vyjádřeno určitěji,¹⁷ kam spadá ve všeobecném mravním životě vina a zločin, konání a jednání; bezprostředně vysvítá tolik, že to není tento jednotlivce, kdo jedná a kdo se provinuje; neboť jednotlivec jako tato osoba jest pouze neskutečný stín, nebo je jen jako tato všeobecná osoba; a individualita je tu čistě jen jako formální moment konání vůbec, obsahem pak jsou zákony a mravy, a s bližším určením pro jednotlivce jsou to zákony jeho stavu; jednotlivec je substancí jakožto rodem, kterou určení sice činí druhem, ale druh zároveň zůstává všeobecností rodu. Sebevědomí v rámci lidu sestupuje od obecného toliko na úroveň zvláštního, nikoli až jednotlivé individuality, kterou ve svém konání klade vylučná osoba ve své skutečnosti, jež je k sobě záporná; naopak základem jednání, jež provádí sebevědomí, je bezpečná důvěra k celku, do níž se nemísí nic cizího, žádný strach ani nepřátelství.

Rozvinutou povahu skutečného jednání zakouší nyní mravní sebevědomí na svém činu, ať se již oddalo božskému či lidskému zá-

304

formální moment

rozdělení, jak hodnotíme my a jak
druhý čin: gewissenheit + wackelt

6 konu. Zákon, který je mu zjevný, je ve své bytnosti spojen s opačným zákonem; bytnost, toť jednota obou; čin však provedl toliko jeden zákon proti druhému. Avšak splnění jednoho zákona, které je bytostně spojeno s druhým, probouzí druhý zákon, a to v podobě bytnosti uražené a nyní nepřátelské, dožadující se pomsty; takovou jej učinil čin. Pro jednání je na jevě jen jedna stránka rozhodnutí; rozhodnutí je však o sobě zápor, který klade proti sobě něco od něho odlišného, něco cizího záporu, který se kryje s věděním. Skutečnost proto uchovává v sobě skrytou tu druhou stránku, která je věděním cizí a neukazuje se vědomí tak, jak je o sobě a pro sebe — neukazuje synu otce v tom, kdo jej urazil a koho syn zabíjí; neukazuje mu matku v královně, kterou pojímá za ženu. — Mravní sebevědomí je tak sledováno v patách mráкотnou mocí, která se vyřítí teprve, když čin byl proveden, a dopadá sebevědomí při tomto činu; neboť provedený čin je překonaný protiklad osoby, jež ví, a skutečnosti, jež stojí proti ní. Jednající sebevědomí, nemůže popřít zločin a svou vinu; — čin je totiž toto: nepohnutým se hýbe, co bylo zatím uzavřeno v možnosti, provádí se, tím se nevědomé spojuje s vědomým, nejsouceno s bytím. V této pravdě vystupuje tedy čin na světlo dne: jako to, v čem je vědomé spojeno s nevědomým, vlastní s cizím, jako rozdvojená bytnost, jejíž druhou stranu vědomí zakouší, a to též jako svou vlastní, ale jako stránku, již porušilo a jejíž nepřátelství vzbudilo.

Může se státi, že spravedlnost, ukrytá taktó v záloze, není dosud jednajícímu vědomí dána ve své původní podobě, nýbrž že je tu pouze o sobě ve vnitřní vině rozhodnutí a jednání. Ale mravní vědomí je úplnější, jeho vina je čistší, zná-li napřed zákon a moc, proti níž vystupuje, pojímá-li je jako násilí a bezpráví, jako mravní nahodilost, a dopustí-li se zločinu vědomě jako Antigone. Provedený čin zvrací jeho názor; provedení samo vyslovuje, že co je mravné, musí býti skutečné; neboť skutečnost účelu je účel jednání. Jednání vyslovuje právě jednotu skutečnosti a substance, vyjadřuje, že skutečnost není pro bytnost lhotejná, nýbrž že v jednotě s bytností nedostane se jí ničemu, co není vpravdě právem. Mravní vědomí musí uznati svůj protiklad z důvodu této skutečnosti a z důvodu vlastního jednání za svůj, musí uznati svou vinu: že trpíme, tím uznáváme, že jsme chybili.*

* Sofokles, Antigona 926.

Toto uznávání vyjadřuje zrušený rozkol mravního účelu a skutečnosti, vyjadřuje návrat k mravnímu smýšlení, které ví, že neplatí nic, než co je spravedlivé. Tím se však jednající vědomí vzdává svého charakteru a skutečnosti své osoby a tak zhytnulo. Jeho bytí jest: náležen mravnímu zákonu jako své substanci; tím, že uznalo protikladný zákon, přestal mu však tento zákon býti substancí; a vědomí, místo aby dosáhlo jeho skutečnosti, dosáhlo jeho neskutecnosti — totiž smýšlení. Substance se sice projevuje na individualitě jako její *pathos* a individualita jako to, co substancí oživuje a tím stojí nad ní; ale je to pathos, který je zároveň její charakter; mravní individualita je o sobě a pro sebe sjednocena s tím svým všeobecnem, má svou existenci pouze v něm a z kázu, již utrpí tato mravní moc od svého protikladu, nedovede přežít.

Má však přitom jistotu, že ta individualita, jejímž pathosem jest ona opačná moc, *netrpí větší újmu, než způsobila*. Pohyb mravních mocností proti sobě navzájem a pohyb individualit, které jim umožňují žít a jednat, dospěl svého *pravého konce* pouze v tom, že obě strany zakoušejí týž zánik. Neboť žádná z obou nemá před tou druhou přednost, která by ji činila *bytosnějším momentem substance*. Táž bytnost a lhostejné trvání obou vedle sebe je jejich *neosobní bytí*; v činu jsou bytnostmi osobními,¹⁸ ale jsou rozdílné, což je v rozporu s jednotou osoby a shrnuje v sobě celou její bezprávnost a její nutný zánik. Právě tak *charakter* patří jednak svým pathosem či substancí pouze jedné z obou mocí, jednak je po stránce svého vědění rozdvojen ve stránku vědomou a nevědomou, a to každý z obou charakterů; a jelikož každý vyvolává sám tento protiklad a jelikož čin působí, že i to, co neví, je jeho dílem, upadá do viny, která jej stravuje. Vítězství jedné moci a jejího charakteru a podlehnutí strany druhé by bylo tedy pouhá část a nezavršené dílo krácející nezadržitelně k rovnováze obou. Teprve bezrozdílným podrobením na obou stranách je dovršena absolutní spravedlnost a vystoupila mravní substance jako záporná moc, která pohltí obě strany: čili vystupuje všemocný, spravedlivý *osud*.

3. [Rozklad mravní bytnosti]

Vezmou-li se obě moci podle svého určitého obsahu a jeho individualisace, pak obraz jejich protikladu, jenž má svůj tvar, jeví se po formální stránce protikladem mravnosti a sebevědomí k nevědomé přírodě a nahodilosti, která je dána její nevědomostí (nevě-

domá příroda má své oprávnění proti sebevědomé mravnosti, jelikož ta je pouze *pravdivý duch*, pouze v *bezprostřední* jednotě se svou substancí); po obsahové stránce jeví se jako rozkol božského a lidského zákona. Mladík vykročí z nevědomé bytnosti, z ducha rodiny, a stává se individualitou obce; ale to, že ještě náleží přírodě, od níž se odtrhl, projevuje se tím, že z rodiny vykračuje v nahodilé podobě dvou bratří, kteří se zmocňují obce stejným právem; nerovnost dřívějšího či pozdějšího zrození nemá *pro ně*, vstupující do mravní oblasti, jakožto rozdíl pouze přírodní žádný význam. Avšak vláda, jakožto jednoduchá duše či osoba ducha lidu, nesnáší dvojí individualitu; a proti mravní nutnosti této jednoty vystupuje příroda jako nahodilost mnohosti. Proto budou ti dva nejednotní a jejich rovné právo na moc ve státě přivodí zkázu obou, neboť mají stejně nepravdu. Posuzováno po lidsku, byl zločincem ten, který nejsa *držitelem* moci, napadá obec, v jejímž čele stojí ten druhý; naproti tomu právo má na své straně ten, který uměl vzít druhého jen jako *jednotlivce*, nezávisle od obce, a který jej v této jeho bezmoci vypudil; vztáhl totiž ruku pouze na individuum jako takové, nikoliv na obec, nikoliv na samu bytnost lidského práva. Obec, napadená i hájená prázdnotou jedinečnosti, se uchovává, a bratři se oba navzájem zahubí; neboť individualita, která na své bytí *pro sebe* připíná nebezpečí pro celek, vyvrhla se sama z obce a rozkládá se sama v sobě. Avšak jednoho z bratří, který byl již na hradbách a vyřkl, aby byla obec zničena, potrestá vláda — obnovená to jednoduchá osoba obce — tím, že jej zbaví posledních poct; — kdo přišel, aby vztáhl ruku na nejvyššího ducha vědomí, na obec, musí být připraven o čest své celé, dovršené bytnosti, o pocty vzdávané zvěčnělému duchu.

Avšak je-li pravda, že všeobecně tím způsobem snadno svému jehlanu urazí vrchol a že dobude *vítězství* nad vzbouřeným principem jednotlivosti, rodinou, pak právě tím pouze rozpoutalo *boj* i s božským zákonem; duch, vědomý sama sebe, pustil se do boje s duchem bezvědomým; neboť bezvědomý duch je ta druhá bytnostná, proto prvním nezahubená, toliko uražená moc. Proti zákonu, který je na bíledni, a má moc, je tomuto druhému zákonu pomocníkem jeho *skutečného* provedení toliko bezkrevný stín. Jakožto zákon slabých a zákon temnot podléhá proto zprvu zákonu světla a síly; neboť ona moc platí v podsvětí, ne na zemi. Leč